

KRONOSZ, A KEGYETLEN

Kronoszt az istenek büntudata hívta létre, és ezért amíg csak idő létezik, mindig szenvednie kell. Büntudatként kell léteznie – tudnia kell, hogy létezik. Kronosz maga az idő – a magát felismerő idő. A méltatlan pusztulást, a tudatok temetését hordozó és átélő idő. Az istenek benne önmaguk paradicsomi naivitását büntetik. Ha Kronosz nem volna, az istenek nem tudnák, hogy halhatatlanok, nem uralkodhatnának a végtelenség tudatával agyukban a múltó dolgok, emberek és világok fölött.

Kronoszban az időben örök lét halhatatlan létezéssé változott, de ő ezért az átalakulásért nagy árat fizetett. Minden pillanatban kénytelen önmaga számára időmedret várni, kénytelen a halhatatlanságért minden pillanatban elpusztulni. És tudja, hogy időteremtő cselekvése – őt magát is elpusztítja. Kronosz önpusztítása a létezés vergődése a lét szorítójában: míg lét mindig van, a létezés nem önmagában van, hanem hordozójában, az alkotásban; a lét angyali nyugodtságában örök, a létezés állandóan elpusztítja önmagát, hogy az alkotásban fennmaradhasson. Az öröklét a világ kozmikus magánya, a létezés maga a sors.

Az idő: sors; a dolgok és világok és emberek sorsa az idő; de az időt a dolgok és világok és emberek teremtik. Azért dolgok és világok és emberek, mert azok – amik, önálló arccal rendelkezők, saját maguk életét élők, nemcsak vannak, hanem léteznek, és léteznek, mert tesznek, tesznek, mert lényegük a cselekvés, és azért lényegük a cselekvés, mert léteznek, s léteznek, mert ők azok – amik, nem tehetnek róla, megszülettek, élniük kell, és ez nem tőlük függ. Mert vannak, hát élniük kell.

Kronosz, akarata ellenére, a sors hordozójává vált: az istenek tehetetlenségének szimbólumát, a létet, amelyben a tehetetlenség maga előtt görgeti a számára elérhetetlen aktivitást, sorssá tette az egyedi létezés, Kronosz létezése. A lét sorssá válik, amikor önmagát tudomásul veszi. És a tudomásul vett lét: tett és a szembenézés a tettel.

A tett: sors. Halandó és halhatatlan, tiszta és szennyes, igaz és hamis a tettben hozza létre önmagát. Az idő a sors-hordozó látszatát kelti. Kronosz is a Sors látszatát kelti, de az idő nem maga a sors, Kronosz sem az. Kronoszt is, az időt is a tett hozta létre. Mozgás nélkül, cselekvés nélkül nincs idő. De Kronosz és az idő önmagát teremti – ha tudomást vesz magáról. És akkor sors is.

Önmaga sorsát teremti a sorsot hordozó Kronosz. Ebben van tragédiája. Szakadatlanul összeütközik benne a világ és önmaga, a lét és létezés, a tisztaság és a szenny, a naivitás és tudás, az idő és az idő tudata: a teremtés és a pusztulás. Kronosz, az eleven büntudat ezért kegyetlen. Önmagával és a világgal szemben is kérlelhetetlen. Kronosznak, az időnek nincsenek erkölcsi megfontolásai, mert tetteiért ő felel ugyan, de tetteit korlátozták, megnyergelték azok, akik őt teremtették: az istenek.

Az istenek Kronosz cselekvését, idejének teremtését, ön-teremtését a féltudás, a részleges tudás fátylába burkolták; ha Kronosz mindent tudna, ami a teremtésben lapul, akkor Kronosz erősebb volna, mint az istenek, legyőzhetné, igába hajthatná őket; felforgathatná az istenek hierarchiáját, a világ kialakult rendjét. Vagy ami még rosszabb: Kronosz, ha belátná a világot – elpusztíthatná önmagát, hiszen a tettben Kronosz amúgy is szakadatlanul elpusztul, miért ne törhetne a végleges pusztulás igazságára, miért ne vállalná a semmibe hullás végleges megoldását?

Ha Kronosz elpusztul, meghal a létező világ. Az istenek tökéletlenné degradálódnak, mert a tökéletességnek tudomásul kell vennie önmagát, különben már nem az. Isten csak Kronoszban van. Rajta kívül nincsen létezés, csak lét van, kozmikus hideg.

Kronosznak élnie kell, és tudatlannak kell maradnia, pedig maga a tudatosság. Tudásának létjogosultsága a nem-tudás. Tudása: a jelen tudása; nemtudása: a jövő távlatatlansága; a ma Kronoszé, a jövő az isteneké. A jövőt fenn tartották maguknak a ködbe burkolózó hatalmak, ezzel akarnak többnek látszani, mint az, akiben tudatosságuk tetet öltött. Az istenek mindig belopóznak a jövőbe, hogy Kronosz, amikor megrágja jelenét, megkóstolja a jövő érzésvestő ízeit is: az istenek ravaszul belecsempésznek vala-

mit a jövőből a jelenbe, hogy Kronoszt a holnap felé ámíthassák.

Amikor tudomásul kellett vennie, hogy csak a ma az övé, és hogy az istenek szakadatlanul megcsalják, akkor Kronosz, aki csak az istenek tudatosságának hordozója volt – saját létének tudatára ébredt. Immár nemcsak a tudatos idő egyszerű közege, akin az istenek átvillantják akaratukat és a tartam hordozójává teszik, nemcsak a világ-ritmus önálló hordozója, hanem maga is ütem, saját időt teremtő metronóm, aki tudja, hogy ezt a ritmust rákényszerítheti arra a tartamra, amit az istenek kiszabnak neki.

Pályáját kijelölték az istenek: kemény anyagokból kegyetlenül medret gyúrtak a kronoszi élet számára. De ezzel csak a múltnak kölcsönöztek formát, mert a más Kronosznak adták, Kronosz jelene – Kronoszé, senki sem veheti el tőle, és ő tudja, hogy ő maga a jelen idő, az aktuális jelen.

Saját jelenének tudatában Kronosz az életet habzsolja, mert aki számára csak ma van, saját körének, szűk világának apróka eseményhalmaza, az csak habzsolhat, az csak a látszatokat élheti, nem az igazi jelent. Az istenek pedig cinikusan gyönyörködtek a megvadult Kronoszbán. Tudták, őket amúgy sem pusztíthatja el, hagyták, hadd tomboljon a bolond, zabálja fel a világot, saját gyermekeit is, pusztítson kedvére, s élje a maga mindennapjait. A másban eltévedt Kronosz a sorsra bízta így a jövőt, az istenek biztos menedékét. Hiszen a múltat azért szabták szigorú mederré, hogy a jövőt maguknak tarthassák, a jelent önálló sorsra azért vetették, hogy láthassák azt, ami számukra a halhatatlanság tudata: a pusztulást, az esztelen időhöz-tapadást, a habzsolásban kimerülő teremtő erőt.

Ravaszul elbántak Kronosszal. Neki adták a más, hogy ellopják tőle; aktuális jelent adtak neki, hogy a virtuálist ne láthassa meg. Csak a múltból, a tegnaptól fakadó jelent kapta az istenektől, hogy a jövőből is csak múltat vehesse észre. A medret, a korlátokat, a terhet. Kronosztól elvették a tiszta jelent, mert ha tudomásul venné igazi jelenét, akkor túllátna a más. Ma és jelen két világ: a ma az a múlt ölelése, a jelen a múlttól elszakadó, önmagát építő világ, amely önmaga mer lenni – az önmagával szembenező világ.

Csak a ma Kronoszé. Csak múltja van, istenadta meder, amelyen végigvonszolja a mába fülő testét; jövőjét miért keresné hát saját magában? Az istenek a ma feláldozásával kipusztították belőle a jövőt. A jövő nem Kronoszból fakad, a jövő valami külső, tőle független prófécia, felette terpeszkedő hit, homályos és megragadhatatlan mákony a mából kicsömörlő, ritkán józan Kronosz számára. Mert be-leragad a mába, sorssá válik jövője is: tudatlan, kérlelhetetlen, felette uralkodó hatalommá. Megszűnik számára a jelen: a ma csak a múlt mába nyúló csápjá; a jövő valami más kell hogy legyen, gondolja, és tombolásában már csak a sorsra veti szemét; visszatér könyörgésében az istenekhez.

A mában vesztette el jelenét, de tudja, hogy a mában fel is falja jelenét. Józan pillanatában mindenki tudja, hogy a mában megemészti jelenét. Megemészti a jelent: önmagát. S ha tudja, akkor a tiltakozásban keres kiutat, kétségbeesése pedig az önpusztításban megnyugtató megoldást. Kronosz tudta, a mából csak az öngyilkosság szabadítja meg. Döntött, de elhatározásában nem mutatott semmi bölcsességet. Az időt nem lehet elpusztítani, s ha a tudatos idő keres menedéket a tudatlanban, a tudat nélküli ismét meg újra tudatot hoz létre: öngyilkossága csacska fecsegés, játék a változtathatatlannal.

És Kronosz bután döntött, noha tudta, hogy bután dönt. Az istenek megadták neki a saját cselekvése feletti ítélkezés és látás jogát. Döntésének igazi rugóit felismerte, csak éppen letagadta önmaga előtt is. Mert Kronosz nem a jelent akarta, nem a szembenézést a gondolattal és tettel, hanem csak a mát, az esztelen élést, önmagát elpusztítani sem akarta, tudta, hogy önmagát el nem pusztíthatja, csak hazudott, önmagának is hazudott, önmagát is becsapta, de tudta, hogy önmagát is becsapja, amikor öngyilkosságról beszélt. Aljas indítékait belátni nem meri, mert hitványságának tudatában erkölcsi undora volna magától, s akkor nem élvezhetné a mát. Aki csak a mában él, aki nem akar a jelenben élni, aki nem akar szembenézni a világgal, aki csak hazudik és taktikázik, az nem rendelkezik erkölcsi tudattal. Kronosz hazudott önmagának, nem akart öngyilkos lenni – gyilkolni akart.

Uranoszt, saját apját a teremtés, a jelenlét istenét akarta megölni; az istenek reá rótták az undok feladatát: tegye

terméketlenné apját, az örökké tevékeny, teremtő, értékalkotó Uranoszt. Uranosz halhatatlan, létét elvenni nem lehet, de termékenységét, nemzőerejét kiirtani annyi, mint megölni a jelent. A ma megöli a jelent, a tudatos idő, Kronosz ideje a jelen ellen fordul, ha üresen csak a mában akar járni, ha letagadja maga számára is, hogy ő nem önálló malma a világnak. Mert az ő ideje a víz, a szél, a gőz, az áram malma: a dolgok ideje, az értékek ideje, és ha tud is magáról, ha szabadon jár és kel, akkor sem ő az, aki magában lép, hanem a dolgok, az értékek idejének tudata cselleng benne szabadon.

Kronosz megcsonkította Uranoszt. Elvette tőle lényegét: nemző-teremtő erejét. És nem remegett bele a világ a becsstelenségbe. Az istenek cinkosan hunyorítottak, az emberek pedig, amint annyiszor azóta, hogy Uranosz megteremtette őket, hallgattak. Magukban az istenekre háritották a felelősséget, a sorsot átkozták, az idő kérlelhetetlenségét szidalmazták, és sopánkodva feltalálták az időszámítást, hogy ezentúl ne az időt, hanem az órát szidhassák balsorsukért – nehogy az istenek megharagudjanak reájuk. Kronosz elérte be nem vallott célját: az idő tudatából kiölte a jelenlét tudatát, az értékalkotó vágyat, a teremtő erőbe vetett hitet. Úrrá tette a má a világ fölött.

A Ma gyakran erősebb minden jelenlétnél, mert érzéki vonzássá változtatja a dolgok szürkén bágyadt fényét. A vonzásban a tudatot felülbíró rációt élveteg hullámok borítják be, és ezek kiölik az Énből az autonómiát, az alkotással együttjáró felelősségtudatot, az erkölcsi tartást. A ma becsapja az embert; látszatvégtelenné duzzasztja a pillanatot, hogy aztán nyomtalanul elégesse; a múltat glóriával veszi körül, hogy az ember mámorát semmi se zavarja, a jövőt könnyűvé és távolivá teszi, nehogy az állandóság vágya a holnap felé vonzza az embereket. A ma: kerítő. Kerít a múltnak és a jövőnek, nehogy a jelenlét igénye feltámadjon, nehogy a realitás valódi képe tette készítse a mába hullott lényeket.

Szabadon engedték Kronosz pusztító dühét az istenek, de mert nekik is sorsuk van, tettük visszaütött érzelmi szerzőire. Kronosz a jövő, az isteni birtok ellen fordult, mert még a végtelenség megsejtése is zavarta elmerülését a múlt-

ban. Ha apjában a teremtő erő ellen fordult, akkor fiaiban a jövőt rabolta el: születésük után felfalta gyermekeit, gyomrába zárta azt, ami jobb volt belőle, mint önmaga. És most teljessé válhatott mánora. Előre nem kellett többé néznie, számára nincs többé jövő, szabadon tombolhatott, mert testi lényébe zárta a tudatot, biológiai változásokba, emésztésbe züllesztette a holnapot.

Istenek hibája volt, hogy ezt megtehetette, de az istenek nem tanultak az erkölcsi leckéből. Pedig erkölcsi leckében ritkán részesít a sors; az erkölcsi leckét többnyire önmagunknak adjuk fel, ha képesek vagyunk tetteinkkel szembenézni. Sorsunk ugyan hozzásegíthet cselekvéseink következményeinek belátásához, de a leckét mi adjuk fel és mi tanuljuk meg – a következtetés joga is a miénk. Ha egyáltalán tudunk következtetni, ha ítélni tudunk, ha szembenézünk tetteinkkel. Ha van mivel szembenézni. Ha van tettünk. Vagy legalább hallgatásunk. Azzal is szembe lehet nézni, az is tett lehet; sivár tett, de legalább a becsületes önelítélésre méltóan sivár. Valami, amivel szembe lehet nézni, mert cinkossá tehet ugyan a sors, de a cinkosságot meg lehet mérni, csak az aljasságot nem. Annak nincsenek fokozatai.

Az istenek abban hibáztak, a maguk szempontjából, hogy Kronoszt jövő nélkülinek teremtették. Az időtudat, bármennyire bölcs is, a jövőből csak egy homályos ívet láthat, megtévesztően egyértelmű tisztaságot, a végtelenbe futó önvigaszt, de erre a vigaszra – szükség van. Kronosztól elvették a vigasz lehetőségét, amikor megtagadtak tőle a jövőt. De eltakarták előle a jelenlét, az alkotás lehetőségét is. Az alkotásban végleg elsorvadnak az istenek, el kellett rejteniük hát, mást nem is tehettek.

A jelenlét megszünteti a jövőt; a holnapot mává változtatja, mert az alkotásban, az önmagát újratemtő értéktermelésben a holnap is jelenlét: a holnapba nem vihet át más, csak a mában való jelenlét. Az alkotás visz a holnapba, a felelősségteljes tett. Itt és most ma, és holnap is ma, és holnapután is ma, ez a jelenlét.

A jelenlét nem egysége múltnak és jövőnek. A jelenlét – mindenekelőtt – önmaga. A holnapot holnappá nem a ma teszi, hanem önmaga válik azzá, ha nagy alkotásokat, je-

lentős tetteket szül. Az élet lényege nem a biológiai ív, nem a nemzedékek egymásutánja, hanem az értékek önálló egymásutánja, amelyben minden kor létrehozza a maga idejét. Az időt kvantumhá csumósítja a tett, tetten kívül nincs tudatos idő. A múlt és a jövő egymás mellé sorakozik, és mint párhuzamos értékrend mutatkozik meg. A tudatos élet az egyidejűség értékrendje.

Kronosznak nem volt időtudata, de tudta, hogy nincs neki; a reménytelenség elborította, mert a jövőtől megfosztották, s a más kapu csak – jelenlét nélkül – az istenektől. Tompa eszelősségében képtelen volt megérteni: a jövőt ő csinálhatja, ha szembenéz a mával. Szembenézni nem akart. Gyermekében gyűlölte a mában élők egyetlen vigaszát: a folyamatosság lehetőségét. Ha alkotni nem tudott, legalább az élet menetébe bekapcsolódhatott volna. Az életteremtés az alkotás újabb lehetőségeit hívja világra; az ember bekapaszkodhat fiainak, unokáinak világába, a jövőbe. Kronosz erre is képtelen volt.

Léha unalomban teltek napjai, tétlensége kizárta önmaga idejéből, hordozta a tudatos időt, de nem volt saját ideje. Igaz, a világ, a tudatos élet menetén önmaga erejéből nem változtathatott, de saját idejével mégis viszonylag szuverén módon bánhatott volna. Az egyénnek is vart önálló ideje: véges és meghatározott, de mégis saját idő. Képlékeny és önálló ütemre változtatható. Az egyén is csinálhatja a maga idejét: időt csinálnia muszáj, mert él, és ami él, az időt csinál magának, de az már jószerint tőle függ, hogy milyen lesz ideje, milyen lüktetésben tölti be a nem tőle függő tartamot. Életével együtt az egyén egy időszakot, egy mágneses térben elhelyezett üres tartamot kap ajándékul. Mindenképpen tele kell töltenie az idő terét, de hogy milyen teret szab idejével, az már az ő dolga, lehetőségeinek és felelőségének megértése. És tettei – neki adják saját idejét.

Saját idejének megragadása: az egyén nagy esélye, hogy önmaga kortársává válhasson. Kronosz kívül maradt saját idején, mert nem cselekedett, nem vált önálló egyéniséggé, elfogadta önmagát is úgy, ahogy az istenek akaratából világra jött. Új anyagi és szellemi teret kellett volna teremtenie ahhoz, hogy saját ideje legyen. Az időt térré kell bogni a tettben, az alkotásban, az alkotás asszimilálása pedig az új teremtések terévé lesz az idő számára. Az idő

mint a lehetőségek mezeje, a tér mint a valóságé mutatkozik meg az alkotó egyén számára. De megfordítva is: a tér mint az idő valósága, és az idő mint az új tér lehetősége teszi egyénivé a világot. A négy elemből egy a holnapé: az új tér lehetősége; egy a múlté: a tér valósága; kettő e jelenléte: az idő mint a teremtés lehetősége és az idő mint az alkotás valósága. Az idő a miénk. Mi teremtjük: időt mindenképpen teremtenünk kell, de mi teremtjük. Magunkévá tesszük, mert mást nem tehetünk, mert a miénk, adottságunk, bennünk van, mert mi a világban vagyunk, de mi tesszük önmagává, profilt adunk neki, gyúrjuk, alakítjuk, jelenlétünk eszközévé változtatjuk.

*

Kronosz elszalasztotta ezt az esélyét is. Még egyszer hazudott önmagának, most komolyan és konok meggyőződéssel, ahogy csak az önmagukat megcsalók tudnak hazudni. Elhatározta, hogy elrabolja a múltat. Ravasz tervet szőtt, részletesen előkészítette a jelen csapdába ejtését. Először fiat nemzett, Zeust, azonban úgy tett, mintha nem is tudna felesége állapotáról. Az ijedt asszony titkos helyen, egy barlangban szülte meg fiát, nehogy Kronosz felfalja, akár a többi gyermekét. Zeus nevelését Kronosz úgy irányította, hogy fiában megszülessen a lázadás vágya: maga ellen ingerelte, hogy a nagy összecsapásban legyőzhesse a jelent, igájába hajthassa az isteneket, az élőket, és azokat is, akik valamikor élni fognak. A múltat a mára ültetni, a múlt nevében kormányozni – ez volt a terve.

Amikor Zeusban nagyra nőtt a lázadás, és felidézte az isteni erők nagy összecsapását, akkor Kronosz, aki tervének beteljesedését látta, megidézte a múltat: Thanatoszt, a halál istenét hívta, vegye birtokába a világot, őt és Zeust is, mindent, ami életet akar. Thanatosz ölni nem tud, csak birtokba venni, az életet megfordítani, és nem az életbe, hanem a halálba vezetni; életet nem tud semmivé tenni, de az életet egykiterjedésűvé tudja tenni – az élettől a halál felé fordítani az eszmélő élők szemét. Thanatosz mindennek egyetlen értelmet kölcsönöz: a halál felé való közeledését. Az élet, amelyet ő vett birtokba, kiesik a jelenből és belerohan a mába. A múlt is a mába szakad. A thanatoszi egyirányúság azért fonja be a jövőt, mert a múltat kívánja elrabolni;

aki halált idéz elő, az a halált hívja a múltból – a végpontok dialektikája szerint.

Elterpeszkedik a múlt a jelenen – ezzel rabolja el a mából a jelenlétet. Önmagát láttatja egyetlen értéknek, kin-cseiből bőven aggat a mában élők testére, de az alacsonyabbrendűség hitetlenségével béklyózza a tettvágyat. Pedig a múlt semmit sem igazol: minden csak önmagát igazolhatja, minden azért lesz azzá, ami, mert ki tudott lépni a múltból, önmagává mert és tudott lenni. A múlt mint egy másik jelenlét valamikor önmaga volt, és éppen ez az, ami a jelenben értéké teszi, s nem az, hogy belekapaszkodik a jelenbe, hanem saját teljessége teszi méltóvá önmagához. Múltat a jelen nem igazolhat, ahogy a jövő sem azért lesz az, amivé válni tud, mert itt és most jelen van. A jelent nem igazolhatja a múlt. A mát igen. A tétlen tetteket, az üresjáratú cselekvéseket, azt igen, de az újat alkotást, a jelenlétet nem.

Kronosz kegyetlen bosszút állt a tudatos világon, amikor a mát a múlt és a jövő rabszolgájává kényszerítette. Mert azzal, hogy a múltat uralomra szabadította, a jövőből is kiüzte az isteneket, de ki az embereket is; a ma világának csak múltja van, sem jelene, sem jövője. Mindent belep, kocsonyásán – megfoghatatlanul: semmi sem önmaga, minden más, minden csak hordozza a neki juttatott múltadagját. Még a ma is múlttá válik, a dőzsölés vidámságát is szomorú roskadtság váltja fel; Kronosz diadalmaskodik, de már csak siratni tudja embertelen győzelmét, már önmagát sem tudja elviselni, tervének terhét képtelen tovább hordozni. És váratlanul feladja a harcot. Mert önmagát elpusztítani nem tudja és tervének sikerét vállalni képtelen. Tudatát önálló ritmus teremtésére felhasználni alkalmatlan volt, sorsa most már az élettől megfosztott tartam sorsa: a szikla, a tenger vagy a csillagok sorsa – ők sem tudják, milyen az idő, ők is csak vannak.

Az istenek beteljesítették Kronosz sorsát: a föld gyomrába zárták, ahol lázadni többé nem lehet, csak tudni az elszalasztott nagy alkalmakat. Végigszenvedni minden pillanatban a perc halálát, tehetetlenül pusztulni és tudni, hogy a tehetetlen pusztulás időtartamban végtelen. És miközben Kronosz, a kegyetlen, mérhetetlenül szenved, fia, Zeusz uralkodik a világ felett, Zeusz, a derús homlokú, a haragvó akarátú isten, aki magában hordozza a kronoszi értetlenségből azt, amit

a fiúk oly gyakran örökbe kapnak szüleiktől: a mában élés konok vágyat, az értetlenséget a jelennel szemben.

Pedig Zeusz is tudja már a titkot: saját maga kell legyen ahhoz, hogy jelen lehessen a világban; s ha a világot magához akarja hasonlítani, akkor jómaga is behull a ma csapdájába. Tudja a titkot – de nincs mit kezdenie vele. Nem meri kimondani: fél. Fél, hogy a tudatosan élők kicsúsznak hatalmából. Zeusz lényege pedig: Zeusz hatalma. S azért nincs hatalma – mert fél. Látszatvilágot kormányoz csak, az igazi világ a saját jelenlétén dolgozik, és kaján mosollyal figyelni Zeusz tehetetlen erőfeszítéseit.

Az emberek is élnek. Istenek harcai, Kronosz és Zeusz küzdelme, meg annyi más esztelen csatározás megviselte ugyan őket, de élnek, és ott, ahol a tér és az idő vonalai valaki számára egyedi és megismételhetetlen életet adnak, ott tett születik, alkotás és érték. Az emberek, akik részt vettek az istenek harcaiban, bölcsebbnek bizonyultak, mint a halhatatlanok – mert ők nem halhatatlanok. Nekik előbb-utóbb le kell szűrniük a tanulságokat: ha nemük fenn akar maradni, akkor az egyediséget jelenlévővé kell tenniük; sem múltat – öngazolásként –, sem jövőt – tehetetlenségükért – nem idézhetnek. Ez van, ez adott számukra, ez az egyetlen lét, amelyet el kell fogadniuk, mert nincs más, ezt kell magukévá tenniük.

Más esélyünk nincs, csak az alkotás. Minden, ami önmagunkká tesz. És csak az tesz önmagunkká, amivel hozzájárulunk korunk arcának kialakításához. Ami összekapcsol bennünket a világgal, azokkal, akik tettben túlmutatnak habzsoláson, telhetetlen önösségeken, akik a teremtésben összekapcsolódnak, mert nemcsak a mát akarják, hanem mérhetetlenül többet.

1969